

ÖĞRETMENLERİN YAKIN GELECEKTEKİ ROLLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Şenol Horozoğlu

TPAO

Eğitim Uzmanı

Gelişme ve değişme ivmesinin geometrik olarak artmakta olduğu günümüzde, yanni bugünden kestirebilmenin ve bu kestirmelere dayanarak, bugün yapılabilecekleri saptamanın bir yolunu bulamazsak, yazık ki, çağı yakalayamayacağız. Bu çalışmada, belirtilen düşünceden devinerek, yakın gelecekte eğitim sistemimizi etkilemesi beklenen eğilimler, yönelimler, yaklaşımlar, değişmeler ve gelişmelerden kaynaklanabilecek ve öğretmenlerden yakın gelecekte gerçekleştirmeleri istenebilecek rollere ilişkin olarak, öğretmenlerimizin ne düşündüklerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır.

Sözcük dağarcığımıza giren küreselleşme (globalleşme), bilgi devrimi, bilgi toplumu, endüstri ötesi toplum vb. kavramlar değişme ve gelişme hızının sosyal, ekonomik, siyasal ve eğitim alanlarına getirdiği yeni boyutları tanımlamak, betimlemek amacıyla kullanılmaktadırlar. Çünkü, günümüzde yaşanan değişme ve gelişmeler, her alanda etkilerini göstermededir : Ekonomik ve endüstriyel etkinlikler, tasarımlarından, planlanmalarından, üretilip dağıtılmalarına değin uluslararası ölçekte ve standartta düşünülerek gerçekleştirilmek zorunda kalmaktadır. Ülke ekonomileri, büyük ölçüde, küresel ekonomik gelişmelerin etkisi ve baskısı altına girmektedir. Küresel ekonomiyi biçimlendiren başlıca olgu olan mal ve hizmet ticareti, yerini para akışına bırakmaktadır. Geleneksel üretim faktörlerinden toprağın ve emeğin önem ve yerini yönetim faktörü almaktadır. Çevreye ilişkin düşünce, plan ve uygulamalar, -para ve bilgi gibi- sınır tanımaksızın küresel düzeyde, küresel ekoloji yaklaşımıyla ele alınmak zorunda kalınmaktadır. Yatırımın Ucareti izlediği piyasalardan, ticaretin yatırımı izlediği piyasalara geçilmektedir. Sosyal görevler giderek daha örgütlü profesyonel kuruluşlarca yerine getirmeğe başlamaktadır. Siyasi amaç ve kaygıdan uzak bir çoğulculuk anlayışı gelişmektedir. Sürekli öğrenme uğraşısı ve bilişim teknolojisinin etkili kullanımı

giderek önem kazanmaktadır (Erkan 1993, s. 63,141; Drucker 1992, s. 77-78, 17-124; Drucker 1994, s. 65- 67).

Bilişim teknolojisi ürünü olarak sürekli kapasite ve kapsamı geliştirilen bilgisayarlar, bilginin üretimine, toplanmasına, işlenmesine, aktarılmasına, depolanmasına; çok kolay ve hızlı bir şekilde büyük miktardaki bilgiye ulaşılmasına; dünyanın bilgi merkezlerine erişilmesine; karmaşık ve yoğun veri yığınlarıyla çalışmalar yapılmasına olanak sağlamaktadır (Erkan 1993,s. 48).

Belirtilen gelişmeler ve değişimler bilginin kavramsal içeriğini ce değiştirmektedir. Bilgi, doğayı, bir nesneyi ya da bir bireyi değiştiren, amaç ve önemi olan veri olarak anlam kazanmaktadır. Geleneksel bilgi, genele ilişkin iken şimdi söz konusu olan bilgi, gereksinimden kaynaklandığı için oldukça uzmanlaşmış bilgi olmaktadır. Bu değişim, bilgiye yeni bir toplum yaratma gücü kazandırmaktadır: Bilgi Toplumu (Drucker 1992, s.213,256 ; Drucker 1994, s.72).

Oldukça gelişmiş bir bilgi ve iletişim ağı ile dünyadaki bütün bilgilerin bir ülkede depolanarak paylaşılmasıyla bilgi toplumu olunabileceği; ancak, bilgiyi elde etmenin ötesinde, var olan bilgiye dayanarak yeni bilgiler üretebilmenin, bu bilgileri evrensel ahlak kuralları içinde kullanabilmeni. kısacası, bilgiyi kullanma ahlakının kazanılmasının önemli olduğu öne sürülerek, terminolojik açıdan bilgi toplumu yerine, bilim toplumu kavramının kullanılması önerilmektedir (Demirsoy 1996, s. 4).

Bu çalışmada, gelişme ve değişme olgusunun özeğinde değişen içeriği ile bilginin olması; ve bilim toplumu içeriğinin de bilgi toplumu kavramı kapsamında algılanması nedenleriyle bilgi toplumu kavramının kullanılması yeğlenmiştir.

Bilgi toplumu olma sürecindeki gelişme ve değişmelerin, eğilimlerin, yönelimlerin ve yaklaşımların önceden kestirilmesi, geleceğe bugünder hazırlanma çabalarına yön verebilir. 1488-1561 yılları arasında yaşamış olan M. (Ana) Shipton' un " atsız arabalar çıkacak, kazalar çoğalacak, düşünceler bit anda dünyanın bir ucundan öbür ucuna varacak " diyerek ifade ettiği geleceğe ilişkin kestirmesi, insanın hayal gücünde, sezgilerinde yatan potansiyeli vurgulaması açısından dikkat çekici bir örnektir (Peter 1985, s. 17). Günümüzde ise, 1999 yılında, kişiye özel olarak digital ölçülmüş giyeceklerin giyileceğine; 2005 yılında, evimizi temizlemek ve bütün ev işlerini yaptırmak için robotların kullanılacağına; 2010 yılında, vücut içinde serbest bırakılarak operasyonlar gerçekleştiren tıbbi aletlerin kullanılacağına; 2015 yılında, tüm

bir yemeğin tek bir hafta toplanacağına; 2020 yılında, vücut dışında embriyo büyütülmesini sağlayan yapay rahimlerin kullanılacağına; 2043 yılında, vücutların dondurularak bir süre sonra tekrar yaşama döndürülmesinin gerçekleştirileceğine ilişkin, bugün için bazıları kabulü zor nrelikte algılanabilecek kestirmeler yapılmaktadır (Milliyet Gazetesi , 20 Haziran 1997, s. 6).

Bu kestirmeler, dayanaklarını bilişim teknolojisindeki değişme ve gelişmelerden, güçlerini ise insanın hayal gücünün, sezgilerinin ve yaratıcılığının sınırlarından almaktadır. Çağdaş ve uluslararası düzeyde rekabet etrr e gücüne erişmiş örgütler, araştırma grupları veya kahin grupları oluşturarak sahip oldukları bilgi ve teknoloji birikimlerinden kaynaklanan hayallerini, plânlarını tasarlama ve gerçekleştirme uğraşlarını, bütçelerine koydukları hiç de azımsanmayacak büyüklükteki tahsisatları harca/arak sürdürmektedirler (Oğuz 1997, s. 7). Tüm bu uğraşlar, geleceği inşa ve geleceğe bugünden hazırlanma çabalarının birer örneği niteliğindedir. Bu uğraşlar ise, D. D. Eisenhower' in betimlediği " tarihin rayları üzerine yctarak geleceğin treninin kendilerini ezip geçmesini bekleyen... akıl ve yürek yocsunu ..." bireyler yerine, H. Ibsen' in " kendilerini geleceğe hazırlayanlar doğru yoldadır..." düşüncesine sahip olan bireylerin yetiştirilmesini gerektirmedi (Peter 1985, s. 52, 77) . Bu nitelik ve yeterlilikteki bireyleri yetiştirmekle görevli olacak eğitim sistemlerini yakın gelecekte etkilemesi olası eğilimlere, yönelimlere, yaklaşımlara, değişmelere ve gelişmelere ilişkin kestirmeler ise şöyle sıralanabilir (Drucker 1992,s.237-253):

- a) Eğitim sistemi, açık sistem özelliği taşıyacaktır.
- b) Bilgi toplumu çalışanlarının, sosyal performans ve sosyal sorumluluk açısından güçlü istemleri olacaktır.
- c) Eğitilmiş insanın hangi nitelik ve yeterliliklere sahip olması gerektiği üzerinde ciddi şekilde durulması gerekecektir.
- d) Değerlerin çıkarılara egemen olacağı bir eğitim sistemi, giderek daha da önem kazanacaktır.
- e) Diplomalara, bilgi toplumundaki istihdam kapılarının açılmasında giderek daha da önem kazanacaktır.
- f) Bilgi toplumunun bütün üyelerinin okur yazar olmalarının sağlanması gerekecektir.
- g) Temel bilgisayar bilgi ve becerilerinin, işlevsel okur yazarlık kavramı içine dahil edilmesi gerekecektir.
- h) Bilgi toplumunun bütün üyeleri, öğrenmeyi öğrenmek zorunda kalacaktır.

- i) Okullar standartlarını yükselterek oldukça sıkı disiplin sağlamak zorunda kalacaklardır.
- j) Okullarda, öğrencilerin özellikle güçlü oldukları alanlarca gelişmelerine özel önem verilecektir.
- k) Evrensel ahlaki değerlerle eğitim ve evrensel ahlaki değerlere bağlılık büyük önem kazanacaktır.
- l) Bilgi toplumunda bitmiş, tamamlanmış bir eğitim süreci olmayacaktır.
- m) Eğitim okullarla sınırlı kalmayacak, işveren durumundaki her kurum, kuruluş veya örgütün eğitim sorumluluğu giderek daha da artacaktır.
- n) Öğretim süreci öğrencilerin öğrenme hız ve stillerinin, kendilerine özgü olduğu dikkate alınarak planlanacak ve uygulanacaktır.
- o) Öğretimde, öğretme teknolojilerinden çok bilgisayar, TV, film, video, disk, ses bantları vb. öğrenme teknolojilerinin kullanımına ağırlık verilecektir.

Bilgi toplumunda, endüstri toplumunun meslek yapısından farklı meslek yapılarının oluşması; mesleklerin içerdiği rollerinin değişerek meslekteki hi2li teknolojik gelişmenin etkisi altında kalması da olasıdır (Drucker 1992: 105 . Eğitim alanında yakın gelecekte gerçekleşmesi beklenen ve belirtile ~ kestirmelere konu olan eğilim ve yönelimler, sınıfta eğitim hizmetinin üretilmesinden birinci dereceden sorumlu ve yükümlü olması, eğitim-öğretim etkinliklerine ilişkin alınan kararları uygulamaya koyacak, uygulamayı izleyip değerlendirecek kişi olması nedenleriyle eğitim sisteminin stratejik ve vazgeçilmez ögesi olan öğretmenin, yakın gelecekteki rollerinde de değişmeler olmasını, bazı rollerden vazgeçilmesini, bazılarının da daha ÇOK önemsenmesini sağlayabilir.

Alan yazın taramasıyla yakın gelecekte öğretmenlerden beklentisi içinde olunabilecek roller saptanmaya çalışılmıştır. Belirlemelerde, çalışma yaşamının geleceğin çalışanlarında aradıkları nitelik ve yeterlilikler, eğitim sistemine ilişkin veli, uzman, yönetici vb. kesimlerin beklentileri, eğitim sistemini de etkilemesi olası eğilim ve yönelimler dikkate alınmıştır. Bu çalışma sonunda, yakın gelecekte öğretmenlerden gerçekleştirmeleri önemle istenebileceği düşünülen 28 rol belirlenmiştir:

1. Öğrencilere, her biri için kendi öğrenme hızı ve biçimine uygun öğrenme imkanı sağlamak (Drucker 1992, s. 252 ; Açıkgöz 1996, s.28).
2. Öğrencilerin kendi kendilerine öğrenme becerilerini geliştirmek (Drucker 1992, s. 238).

3. Her öğrenciyi kendi kapasitesine uygun eğitim-öğretim sevi/esine ulaştırmaya çalışmak (Büyükkaragöz 1990, s.271; Akboy 1991. s.22; Drucker 1992, s. 252-253).
4. Günlük ders planlarını, ders öncesinde öğrencilerle birlikte yapmak.
5. Sınıf içindeki rolünü, öğrenme kaynaklarından sadece biri düzeyinde görmek ve oynamak (Hedges ve diğerleri 1996, s.38).
6. Öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmek (Alkan ve diğerleri 1995, s.71).
7. Öğrencilerin araştırma becerilerini geliştirmek (Tezcan 1992, s.319).
8. Öğrencilerin yaratıcılık becerilerini geliştirmek (Armstrong i 1996, s.142; Açıkgöz 1996, s.50-51; Erkan 1996, s.27).
9. Öğrencilerin ihtiyaç duydukları bilgilere yer veren eğitim-öğretim programları hazırlamak (EARGED 1995, s.24; Açıkgöz 1996, s.88; Ercan 1997, s. 14; Kayhan ve Eroğlu 1997, s.42).
10. Öğrencilere bilgi aktarmak yerine bilgi kaynaklarına ulaşma yollarını öğretmek (Başar 1995, s.4; Açıkgöz 1996, s.24).
11. Sınıf içindeki eğitim-öğretim faaliyetlerine sınıfın bir öğrencisi gibi katılmak (Pestalozzi'den aktaran Aygün 1992, s.22-23).
12. Öğrencileri özellikle iyi, güçlü, yetenekli oldukları, konularda ödevler vererek yetiştirmek, geliştirmek (Drucker 1992, s.242).
13. Yapararak yaşayarak öğrenme metoduna ağırlık vermek (Gedik 1991, s.339; Erkan 1996, s.27).
14. Öğrencilerde kendilerini eğitme sorumluluğu geliştirmek (Drucker 1992, s.238 ; Başar 1994, s. 138).
15. Öğrencilere, öğrenmenin yaşamları boyunca devam edecek bir süreç olduğu bilincini vermek (Drucker 1992, s.248; Hedges ve diğerler 1996, s.13).
16. Öğrencilere yurt içi ve yurt dışı güncel olayları izleme, eleştirme, yorumlama ve değerlendirme beceri ve alışkanlığı kazandırmak (Başar 1993, s. 12).
17. Öğrencilere kolay iletişim kurma ve devam ettirme becerisi kazandırmak (Armstrong 1996, s. 142):
18. Öğrencilere sorumluluk alma, yerine getirme beceri ve alışkanlığı kazandırmak. (Tezcan 1992, s.319 ; Drucker 1992, s.237).
19. Öğrencilere inisiyatif geliştirme, kullanma beceri ve alışkanlığı kazandırmak (Başar 1994, s.25-26 ; Sicimoğlu 1997, s.33).
20. Öğrencilerin çok geniş bir düşünce, anlayış ve bakış açısına sahip olmalarını sağlamak (Laçınler 1997, s.31).

21. Öğrencilerde değişim ve değişiklikler karşısında kayıtsız kalmama bilinci geliştirmek (Tezcan 1992, s.50; Başar 1993, s. 12).
22. Öğretimde küme çalışmalarını yerine takım çalışmalarına yer vermek (Açıkğöz 1992, s.56-58; Carr ve Littman 1993, s.93; Pehlivan 1995, s.22; Armstrong 1996, s. 142; Sicimoğlu 1997, s.34).
23. Eğitim ortamlarını, öğrenmekten ve öğrenileni uygulamaktan zev< alınacak biçimde hazırlamak (Oğuzkan 1988, s.46).
24. Öğrencilere okullardaki eğitim-öğretim faaliyetlerinin sınırlı kalacağı bilincini vermek (Drucker 1992, s.248).
25. Öğrenciler arasındaki farklılıkları, eğitim-öğretimde bir zenginlik kaynağı olarak değerlendirmek (Drucker 1992, s.253; Laçinler 1997, s.32-33).
26. Öğrencileri ilgilendiren bütün düzenleme ve kuralları öğrencilerle birlikte kararlaştırmak (Gözütok 1995, s. 108).
27. Sınıf içindeki rollere, toplumsal rollerden daha çok önem vermek.
28. Öğretimde bilgisayar ve diğer görsel işitsel araç - gereç kullanılmasını ağırlık vermek (Aşkar 1991, s. 171-175; Drucker 1992, s.253-254; Akkoyunk 1995, s. 105-106).

Hızlı değişme ve gelişme karşısında, ulaşılan düzeydeki bilgi, beceri, ilke, kuram, teknik ve yöntemlerden yararlanarak yakın geleceğe ilişkin kestirmelerde bulunmak, yarını bugünden görebilmenin bir yolu sayılabilir. Yarını bugünden görerek yarın yapılması gerekenleri saptamak yerine; yarını göz önünde bulundurarak bugün neler yapılabileceğine ilişkin çalışmalar yapılmasının yararına inanılarak, yakın gelecekteki öğretmen rollerine ilişkin bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, öğretmenlerin geleceğe hazırlanmaları için hizmet öncesinde ve hizmet içinde eğitilmeleri, yetiştirilmeleri amacıyla gereksinebilecekleri eğitim ihtiyaçlarının saptanmasına; hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarının kapsamının ve içeriğinin belirlenmesine; öğretmenlerin geleceğe bugünden hazırlanma çalışmalarının planlanmasına ve yönlendirilmesine; öğretmenlerin gelecekte meslek yaşamlarını etkilemesi olası eğilim ve yönelimler hakkındaki düşüncelerinin öğrenilmesine katkı sağlayacak bilimsel bilgi ve bulgulara ulaşılması amaçlanmıştır.

Araştırma evreni olarak, Konya ili Merkez ilçelerinde, özel ortaöğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenler seçilmiştir. Okullardaki öğretmen dağılımının dengesizliği ve deneklerin ve okulların belirleyici nitelik ve özelliklerine ilişkin yetersiz bilgi ile evreni temsil yeterliliğine sahip bir örneklem almadaki kaygılar nedenleriyle araştırmada, evrene ulaşılması amaçlanmıştır.

Araştırmada veriler iki yöntemle toplanmıştır: İlk olarak, araştırma kapsamına giren okullara ve bu okullarda görev yapmakta olan öğretmenlere ilişkin bilgilerin edinilmesi amacıyla Konya il Milli Eğitim Müdürlüğü kayıllarına başvurulmuştur, ikinci olarak ise, alan yazın incelenmesi ve uzman çöürüşü alınması sonucunda, öğretmenlerden yakın gelecekte yerine getirmeleri talep edilebilecek 28 rolden oluşan veri toplama aracı, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak kullanılmıştır.

Araştırmada, bulgulara ulaşılması amacıyla, verilen yanıtların sayıları, yüzdeleri, ağırlıklı ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır.

Araştırma kapsamına 14 özel ortaöğretim kurumunda çalışan 206 öğretmen girmiştir. Bunlardan, 173 öğretmene veri toplama aracı dağıtılabılmıştır. Dağıtılan veri toplama araçlarından 152 tanesi geri dönmüş ve bunlardan 6'sı yönergeye uygun olmadıklarının saptanması üzerine işleme alınmamıştır. 21 veri toplama aracının geri dönüşü sağlanamamıştır. Uygulama sürecinde 9 öğretmen de çalışmaya katılmak istemediklerini beyan etmiştir. Kalan 24 öğretmene izinli, raporlu, ücretli statüde bulunmalarından dolayı sadece derslerinin bulunduğu gün ve saatlerde okullarına gelmeleri ve bu çalışmanın zaman sınırlılıkları nedenleriyle ulaşamamıştır. Böylece, araştırma esrenin %71 'ini oluşturan 146 öğretmen araştırmaya yargılarıyla katılmışlardır.

Çizelge 1. Öğretmenlerin Yakın Gelecekteki Olası Rollerine ilişkin Katılma Düzeyleri

ÖR	KATILIM DÜZEYLERİ														N=46		
	0		1		2		3		4		5		6		Top. Puan	Ağır. Ort.	Stand. Sar.
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%					
1	3	2	8	5	11	8	28	19	24	16	4	3	68	47	638	4.37	1.70
2	2	1	8	5	14	10	26	18	25	17	10	7	61	42	630	4.32	1.7
3	2	1	0	0	7	4	15	10	23	15	18	12	81	55	733	5.02	1.32
4	38	26	20	14	20	14	27	18	17	12	6	4	18	12	353	2.42	2.02
5	31	21	15	10	12	8	21	15	26	18	6	4	35	24	446	3.05	2.22
6	0	0	1	.06	6	4	5	3	30	21	20	14	84	58	752	5.15	1.18
7	2	1	2	1	1	.06	10	7	19	13	20	14	92	63	762	5.22	1.27
8	8	6	5	3	2	1	7	5	20	14	16	11	88	60	718	4.92	1.73
9	1	.06	3	2	7	5	16	11	24	16	15	10	80	54	716	4.90	1.44
10	2	1	2	1	6	4	23	16	21	15	20	14	72	49	699	4.79	1.47
11	8	5	12	8	7	5	23	16	37	25	17	12	42	28	580	3.97	1.8(1
12	1	.06	3	2	5	3	16	11	34	23	21	15	66	45	698	4.78	1.3(
13	1	.06	4	3	2	1	7	5	17	12	18	13	97	66	769	5.27	1.25,
14	0	0	3	2	7	5	8	5	12	8	23	16	93	64	762	5.22	1.25,
15	2	1	1	.06	2	1	5	3	17	12	12	8	107	73	790	5.41	1.0
16	2	1	3	2	7	5	16	11	18	12	13	9	87	60	724	4.96	1.51
17	0	0	0	0	6	4	11	8	23	16	22	15	89	57	751	5.14	1.5
18	3	2	3	2	5	3	3	2	22	15	16	11	94	64	754	5.16	1.5
19	0	0	1	.06	1	.06	6	4	27	18	26	18	85	58	769	5.28	1.0;
20	0	0	2	1	2	1	10	7	12	8	17	12	103	71	787	5.39	1.1;
21	2	1	3	2	4	3	10	7	21	14	19	13	87	60	742	5.08	1.35
22	7	5	4	3	15	10	30	21	28	19	16	11	46	32	592	4.05	1.7^
23	1	.06	3	2	4	3	9	6	15	10	14	10	100	68	768	5.26	1.31
24	21	15	4	3	8	5	21	15	16	11	13	8	63	43	590	4.04	2.18
•25	17	12	7	5	7	5	15	10	27	18	20	13	53	36	592	4.05	2.05
26	9	6	5	3	21	14	29	20	25	17	16	11	41	28	560	3.84	1.82
27	22	15	14	10	14	10	31	21	23	16	14	10	28	19	465	3.18	2.02
28	1	.06	2	1	6	4	8	5	23	16	16	11	90	62	750	5.14	1.32

(ÖR). Öğretmen Roller.

Çizelge-1'deki verilere dayanarak ulaşılan bulgular ve yorumları aşağıda özetlenmiştir:

Ders planlarının ders öncesinde yine öğrencilerle birlikte yapılmasına ilişkin rol "az" düzeyde kabul görmüştür. Öğretmenlerin planlarını imzalatarak derslere girmelerine ilişkin yönetsel gerekliliklerin bulunmasının; esnek planlama anlayış eksikliğinin; planlama sürecinde tutucu bir yaklaşımla öğrencilerin de sürece katkı getirebileceğine inanılmamasının, bu role ilişkin katılma düzeyinin düşük düzeylerde kalmasının nedenlerinden olabilecekleri düşünülebilir.

Öğrencilere, kendi öğrenme hız ve biçimlerine uygun öğrenme olanaklar sağlanmasına; öğrencilerin kendi kendilerine öğrenme becerilerinin geliştirilmelerine; öğretimde takım çalışmalarına yer verilmesine; okullardaki eğitimin sınırlı kalacağı bilincine; bireyler arası farkların, eğitimde bir zenginlik

kaynağı olarak değerlendirmesine; öğretmenin sınıf içi etkinliklere bir öğrenci gibi katılmasına ve öğrencileri ilgilendiren bütün düzenleme ve kuralları yine öğrencilerle birlikte kararlaştırılmasına ilişkin rollere, öğretmenler, "çok" düzeyde katılmışlar ve belirtilenlerin dışındaki rollere ise, "daha çok" düzeyde katılmışlardır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden %63-%73' ünün, "tamamen katıldıklarını" belirttikleri roller, öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştirilmesine; yaparak yaşayarak öğrenme yöntemine ağırlık verilmesine; öğrencilerde kendilerini eğitime sorumluluğunun geliştirilmesine; öğrencilere, öğrenmenin yaşam boyu süren bir süreç olduğu bilincinin verilmesine; öğrencilere inisiyatif geliştirme, kullanma beceri ve alışkanlığı ve esnek düşünme anlayışı kazandırılmasına, ilişkindir.

Bu yüksek katılım düzeyleri, öğretmenlerimizin çağdaş değişme, gelişme, eğilim, yönelim ve yaklaşımları izlediklerini, katılarak benimsediklerini, değişme ve gelişme çabalarında oldukça güçlü bir potansiyele sahip olduklarını düşündürmektedir. Bu araştırma aracılığıyla da öğretmenlere bu konudaki görüşlerini, düşüncelerini ve tutumlarını değerlendirme, yargılama fırsat ve olanağının sağlanmış olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, "hiç katılmıyorum" düzeyinde en yüksek yüzdeye sahip (% 12 - % 26) öğretmen rollerinin ise, ders planlarının ders öncesinde öğrencilerle birlikte yapılmasına; öğretmenin sınıf içindeki rolünü, öğrenme kaynaklarından sadece biri düzeyinde; öğretmenin sınıf içindeki rolünü toplumsal rollerinden daha çok önemsemesine ve öğrenciler arasındaki farklılıkların eğitim-öğretimde bir zenginlik kaynağı olarak değerlendirmesine ilişkin roller olduğu saptanmıştır.

Bu rollere ait katılmama yüzdelerin giderek azalmasına karşın, toplam olarak %23 - %54 oranlarına ulaşması, üzerinde durulmasını kaçılmaz kılmaktadır. Zira sistem içindeki en stratejik öğeyi oluşturan görevlilerin yarısı ile dört'e biri arasında değişen oranlardaki bölümünün katılmadığı düşünce, eğilim, görüş, görev, rol veya sorumluluklar, sistemin işleyişinde sorun kaynakları olabilirler.

Öğretmenlerin, bireyselleşmiş öğretim konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarının, denetimde ve başarı değerlendirilmesinde grup ya da sınıf performansını esas almalarının, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkların bir zenginlik kaynağı olarak değerlendirilmesini engellediği düşünülebilir.

Öğrenme teknolojilerinin kullanımı için gerekli veya yeterli bilgi, araç-gereç, diğer donanım açılarından eksikliklerin bulunmasından dolayı,

öğretmenlerimizin sınıflarında öğrenme kaynaklarından sadece biri olarak öğrenme ortamlarının yöneticisi ve yönlendiricisi olma rolüne, yeterli düzeyde katılmadıkları görülmektedir.

Öğretmenlerimizin artması olası sınıf içi sorumlulukları yanında toplumsal sorumluluklarından da vazgeçmek niyetinde olmadıkları saptanmıştır.

Sonuç

Araştırma kapsamı ve sınırlılıkları çerçevesinde ulaşılan bilgi ve bulgulara dayanarak:

1. Öğretmenlerimizin, genelde yaşamı ve özelde eğitim sistemini etkilemesi kuvvetle muhtemel çağdaş eğilim, yönelim ve yaklaşımların farkında oldukları;
2. Eğitim sistemimizin, her değişim sırasında aranılan ve varlığı değişim çabalarında önemli kazanç olarak görülen, değişim karşısında olumlu anlayış ve tutuma sahip olma niteliği açısından önemli bir avantaja sahip olduğu ve öğretmenlerin saptanan rollere yüksek düzeyde katılmalarının, bu avantajın bir göstergesi olarak kabul edilebileceği;
3. Bu göstergeye dayanarak da, öğretmenlerimizin yakın gelecekteki değişimlere büyük ölçüde benimser oldukları sonuçları çıkarılabilir.

Öneriler

1. Planlama kavramı ve esnek planlama anlayışının kazandırılmasına ilişkin hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir ve uygulama fırsat ve olanakları tanıyan yaklaşımlar benimsenebilir.
2. Karar alma sürecine, karardan etkilenmeleri olası tarafların da dahil edilmesinin özellikle vurgulanacağı demokratik yönetim anlayışını içeren hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir.
3. Bireyselleşmiş öğretim ve bireyselleşmiş öğretim programlarını tanıyacak, benimsetecek hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir.
4. Öğrenme teknolojileri ve kullanımı, öğrenme ortamlarının yönetilmesi, yönlendirilmesi konularında hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir.
5. Genelde eğitim sistemimiz, özelde öğretmenlik mesleği üzerinde, yakın gelecekte söz konusu olabilecek olası çağdaş eğilimlerden, yönelimlerden ve yaklaşımlardan öncelikle ele alınması gerekenlerin saptanması amacıyla yapılacak araştırmalar için, bu araştırma bilgi ve

bulguları, başlangıç noktası olarak alınabilir, saptanan güçlü c eğişim anlayış ve tutum potansiyeli harekete geçirilebilir.

6. Bu araştırma içeriği ve hedef kitlesi genişletilerek, eğitim sistemimizde görevli eğitimci olan ve olmayan tüm çalışanları kapsayacak; bilgi ve bulguları bütün eğitim sistemimize genellenebilecek, araştırmalar yapılarak çağdaş eğitime ulaşmada önemli mesafeler aınması sağlanabilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, Kamile U. 1996.***Etkili Öğrenme ve Öğretme. İkinci Baskı. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.*
- _____1992. *İşbirlikli Öğrenme. Malatya :Uğurel Matbaası.*
- Akboy, Rengin. 1991. "Öğretmen Öğrenci Etkileşimi ve Önemi". Çağdaş Eğitim. Sayı 171.**
- Akkoyunlu, Buket. 1995. "Bilgi Teknolojilerinin Okullarda Kullanımı ve Öğretmenlerin Rolü". II. U. Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı 11.**
- Alkay, Cevat, Deniz Deiyakulu ve Nurettin Şimşek. 1995. Eğitim Teknolojisine Giriş. Ankara : Önder Matbaacılık.**
- Armstrong, Michael. 1996. Human Resource Management Strategy 2. Adımı, Reprinted 1996. London- England : Kogan Page Ltd..**
- Aşkar, Petek. 1991. "Bilgisayar Destekli Öğretim Ortamı". Eğitimde Nitelik Gelişimi. Eğitimde Araştırmalar 1. Sempozyumu Bildiri Metinleri, İstanbul: Kültür Koleji Yayınları, No: 1.**
- Aygün, Tahsin. 1992." Nasıl Bir Öğretmen Yetiştireceğiz". Çağdaş Eğitim. Ekim 1992. Sayı 181.**
- Başar, Hüseyin. 1993. Eğitim Denetçisi: Yeterlilikleri, Rollerini Seçilmesi ve Yerleştirilmesi Ankara: PEGEM Yayınları.**
- _____1994. *Sınıf Yönetimi. Ankara : PEGEM Yayınları.*
- _____1995. *Öğretmenlerin Değerlendirilmesi, İkinci Baskı. Ankara: PEGEM Yayınları.*
- Büyükkaragöz, Savaş. 1990." Demokrasi Eğitimi ve Ortaöğretim Programlarımız". Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi Bildiriler II-2- Ankara: Milli Eğitim Basımevi.**
- Carr, David ve Ian D. Littman.1993. Excellence in Government. Second Edition. Texas, USA: Coopers and Lybrand. Arlington,**
- Demirsoy. Ali. 1996. Son imparatorun Öğütleri -Bilini Toplumu. İkinci Baskı. Ankara: Meteksun A.Ş.**
- Deiyakulu, Deniz ve Nurettin Şimşek. 1995. Eğitim Teknolojisine Giriş. Ankara.**
- Drucker, F.Peter. 1992. Yeni Gerçekler. Ankara : Türkiye İş Bankası Yayınları, Genel Yayın No: 315. Tarih Dizisi: 25. İkinci Baskı..**
- _____1994. *Kapitalist Ötesi Toplum, İstanbul: İnkılap Kitabevi.*
- Ercan, Ahmet R.1997. Öğrenmeyi Etkinleştiren, Başarıyı Yükselten Öğretmen Davranışları, Ankara: Tekişik Yayıncılık.**

Erkan, Hsn. 1993. *Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: Genel Yayın No: 326; Bilim Dizisi:8.

Erkan, Serdar. 1996. "İlk Öğretim Rehberlik Programlarına Amaçlar ve Etkinlikler Açısından Bir Bakış". *Eğitim ve Bilim*. Temmuz. 1996. Cilt:20. Sayı: 101.

Gedik, Türkan. 1991. "Okul Düzeyinde Nitelik Geliştirme Çalışmaları". Eğitimde Nitelik Geliştirme. Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu Bildiri Metinleri, İstanbul: Kültür Koleji Yayınları, No:1.

Gözütok, Dilek. 1995. *Öğretmenlerin Demokratik Tutumları*. Ankara.

Hedges, Lovell, H. İbrahim Yalın ve Servet Özdemir. 1996. *Her Yönüyle Öğretmen Olabilme*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Kayhan, Ülker ve Gülçin Eroğlu. 1997. *Eğitim Ortamlarının İncelenmesi*. (Yayınlanmış Ders Notu). Ankara.

Laçınler, Ebru K. 1997. "Farklılıkların ve Benzerliklerin Yönetimi". *Human Resources*. Şubat. 1997. Sayı: 4.

Milliyet Gazetesi. 20 Haziran 1997.

Oğuz, Şeref. 1997. "Öneriyorum" *Milliyet Gazetesi*. 4 Haziran 1997.

Oğuzkan, Ferhan. 1988. *Öğretmenliğin Uç Yönü*. Altıncı Basım. Ankara : Kadioğtu Matbaası.

Peter.J. Dr. Laurence. 1985. *Telef in Görüşleri*. Ankara: Bilgi Yayınları 292/3.

Sicimoğlu, Haluk. 1997. "Geleceğin İş insanı". *Human Resources*. Mayıs. 1997. Sayı: 5.

Tezcan, Mahmut. 1992. *Eğitim Sosyolojisi*. Sekizinci Baskı. Ankara.

T.C. MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. 1995. *Öğretmen Değerlendirme*. Eğitim Araştırmaları Seri No: 5. Ankara : EARGED Başkanlığı Yayın No: 8.